

Vincas Krėvė-Mickevičius

Lietuvių rašytojas, visuomenės ir politikos veikėjas, profesorius. Gimė 1882-10-19 Subartonyse, Alytaus apskrityje. Mirė 1954-07-07, palaidotas Pensilvanijoje, JAV. 1992 m. perlaidotas Lietuvoje, Subartonių kapinėse.

V. Krėvė mokėsi Merkinės mokykloje. 1898 m. įstojo į Vilniaus kunigų seminariją, kurioje mokėsi dvejus metus. Nuo 1904 m. Kijevo ir Lvovo universitetuose studijavo filologiją. 1908 m. baigęs studijas įgijo filosofijos daktaro laipsnį, pelnė aukso medalį už darbą „Indoeuropiečių protėvynė“ ir buvo pakviestas ruošti profesūrai, tačiau dėl mažo atlyginimo universitetą paliko.

1909 m. išvyko į Užkaukazę. Baku miesto realinėje mokykloje dėstė rusų kalbą ir literatūrą, skaitė paskaitas apie budizmą, dalyvavo miesto visuomeniniame gyvenime, padėjo organizuoti liaudies universitetą. Atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę, 1918–1920 m. buvo Lietuvos konsulas Azerbaidžane.

1920 m. grįžęs į Lietuvą V. Krėvė apsigyveno Kaune. Dirbo Švietimo ministerijos Knygų leidimo komisijos sekretoriumi, prisidėjo prie Lietuvos universiteto (nuo 1930 m. – Vytauto Didžiojo universitetas) steigimo Kaune. 1922 m. paskirtas Lietuvos universiteto ordinariniu profesoriumi, organizavo Slavų literatūros ir kalbų katedrą. 1925–1937 m. buvo Humanitarinių mokslų fakulteto dekanas, redagavo fakulteto mokslinius leidinius bei literatūrinius žurnalus. 1938 m. Latvijos universitetas suteikė V. Krėvei garbės daktaro vardą.

Jis aktyviai dalyvavo ir visuomeniniame, politiniame gyvenime. 1922–1923 m. rengė (su kitais) Klaipėdos sukilimą (Vokietijoje rūpinosi ginklais ir tarptautine parama). 1940 m. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, buvo sudaryta nacionalinė liaudies vyriausybė, kurios ministro pirmininko pavaduotoju ir užsienio reikalų ministru tapo V. Krėvė, tačiau greitai iš tų pareigų pasitraukė. Dirbo Vilniaus universitete, buvo paskirtas Lituanistikos instituto direktoriumi. V.

Krėvė buvo veiklus mokslo politikas ir organizatorius, drauge su kitais bendražygiais padėjęs Lietuvos mokslų akademijos pamatus. 1941 m. tapo pirmuoju Mokslų akademijos prezidentu.

1942 m. V. Krėvė paskelbė viešą atsišaukimą, kuriuo pasmerkė TSRS veiksmus Lietuvoje 1940 metais. Vokiečių okupantų jis buvo įtrauktas į sąrašą inteligentų, privalomų išvežti į Štuthofio koncentracijos stovyklą. 1944 m. pasitraukė į Austriją, 1947 m. persikėlė į JAV, apsigyveno Filadelfijoje. Pensilvanijos universitete dėstė rusų ir lenkų kalbas bei literatūrą, rengė spaudai savo kūrinius. Parašė politinius atsiminimus apie 1940 m. TSRS įvykdytą Lietuvos okupaciją ir savo veiklą vadinamojoje Liaudies vyriausybėje.

1946 m. Lietuvos TSR Liaudies komisarų tarybos nutarimu pašalintas iš Lietuvos TSR mokslų akademijos narių kaip „Tėvynės išdavikas“. 1988 m. Lietuvos TSR mokslų akademijos prezidiumas šį nutarimą panaikino.

Gyvendamas Baku V. Krėvė parašė reikšmingiausius savo kūrinius, pelniusius jam lietuvių literatūros klasiko vardą. Tai drama „Šarūnas“, „Dainavos šalies senų žmonių padavimai“, „Pratjekabuda“, drama „Skirgaila“, buitinė-psichologinė drama „Žentas“ ir daug kitų. Šie kūriniai lėmė V. Krėvei didžiulį literatūrinį autoritetą. 1935 m. jis išspausdino dramą „Mindaugo mirtis“, apysaką „Raganius“. Po 1943 m. parašė romaną apie nepriklausomos valstybės saulėlydį „Miglose“.

Parengė

LMA Organizacinio skyriaus vyriausioji specialistė

Valerija Paškauskienė

Naudoti šaltiniai:

LMA archyvas. Asmens byla.

Gaižutis, Algirdas. Lietuvos mokslų akademijos kūrėjas Vincas Krėvė ir istorijos istorija. *Lituanistica*, 2014, T. 60, Nr. 2(96), p. 134–141.

Lukšas, Aras. Naivumo kaina. Lietuvos žinios, 1918 spalio 22 d.

Nuotrauka iš www.alkas.lt